

شورای نگهبان

کد خبر: ۸۶۸۴

تاریخ: ۲۸ تیر ۱۴۰۱ - ۱۳:۵۶

ویژه‌نامه "ناظر امین" ۲۸ / یادداشت اختصاصی

شورای نگهبان، ضامن عدالت و نافی تبعیض

"شورای نگهبان به عنوان پاسدار شرع مبین اسلامی و قانون اساسی موظف به رفع تبعیضات ناروا در مصوبات مجلس است. البته وظیفه این شورا محدود به نظارت بر مصوبات نشده و در فرایند تفسیر قانون اساسی و یا پاسخگویی به استعلامات انجام شده نیز می‌بایست تحقق این اصل اساسی را ملحوظ قرار دهد."

به گزارش پایگاه اطلاع رسانی شورای نگهبان، دکتر مهدی ابراهیمی کارشناس مسائل حقوقی در یادداشتی اختصاصی به موضوع "شورای نگهبان و ضمانت عدالت و نافی تبعیض" پرداخت.

متن کامل این یادداشت به شرح زیر است:

عدالت، موهبتی الهی و به معنی «وَضْعُ كُلِّ شَيْءٍ فِي مَوْضِعِهِ» (1) (قرار دادن هر چیز سر جای خود) است که در مقابل ظلم و تبعیض ناروا قرار می‌گیرد. در فرهنگ دینی و تعالیم انبیا، عدالت عنصری محوری در دو بعد فردی و اجتماعی بوده که به فرموده خداوند متعال در قرآن، غایت اصلی ارسال رسل و تواتر کتب است. (2) نخبگان و اندیشمندان در اعصار و فرهنگ‌های مختلف در خصوص عدالت، مطالب فراوانی بیان کرده‌اند و هر کدام از ایشان این اصل بنیادین را با مبانی فکری و از زاویه دید خود شرح نموده‌اند.

اما آنچه سبب امتیاز دیدگاه و قرائت دینی از عدالت می‌شود، اتقان و جامعیت آن یعنی تأمین مصلحت انسان به شکل توأمان در دنیا و آخرت است. امری که از نگاه حضرت علی (علیه السلام) اساس و قوام عالم (3) و بهترین ابزار آبادانی جوامع (4) دانسته شده است.

مساله عدالت در زمامداری و نفی هرگونه تبعیض از ابتدای نهضت انقلاب اسلامی در زمره مهمترین مولفه‌ها بوده و یکی از علل مهم برچیده شدن رژیم طاغوت همین خواست ملت عدالت طلب و تبعیض ستیز ایران بوده است. مطلوب دیرینه امتی که مبنای زمامداری کشورش قرار گرفت و در نخستین اصل قانون اساسی آن متبلور شد. (5) بر این اساس دولت جمهوری اسلامی ایران مطابق اصل سوم قانون اساسی موظف به عدالت محوری و مرتفع نمودن تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی، گردیده است. (6) امری که بارها مورد تذکر و اشاره بنیانگذار انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی (ره) و (7) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) (8) قرار گرفته است.

شورای نگهبان به عنوان پاسدار شرع مبین اسلامی و قانون اساسی در ضمن انجام رسالت خود، موظف به تحقق این اصل بنیادین و رفع تبعیضات ناروا در مصوبات مجلس شورای اسلامی است. البته وظیفه این شورا محدود به نظارت بر مصوبات نشده و در فرایند تفسیر قانون اساسی و یا پاسخگویی به استعلامات انجام شده نیز می‌بایست تحقق این اصل اساسی را ملحوظ قرار دهد. امری که تاکنون به نیکی از عهده آن برآمده و در موارد متعددی این اصل شرعی- قانونی را ملاک و معیار درخواست اصلاح مصوبه مجلس شورای اسلامی قرار داده است.

به عنوان نمونه شورای نگهبان در نظارت شرعی و اساسی بر «طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» و در خصوص بند (الف) ماده 13 این طرح، این مصوبه را از این حیث که مؤسسات حوزوی دارای مجوز از شورای عالی را شامل نمی‌شود و سبب تبعیض ناروا می‌گردد، مغایر بند 9 اصل سوم قانون اساسی دانسته و خواهان اصلاح آن شده است. (9)

همچنین این شورا در بند چهارم نظر شماره 94/102/1877 مورخ 1394/4/21 خود در خصوص طرح استانی - شهرستانی شدن حوزه‌های انتخابیه انتخابات مجلس شورای اسلامی، به خاطر ایجاد تبعیض ناروا در حق رأی مردم در مرحله اول، ایراد گرفته و از این حیث طرح مزبور را رد نموده است. (10) بر این اساس ملاحظه می‌شود شورای نگهبان در موارد متعددی با استناد به اصل عدالت و منع از تبعیض ناروا از تصویب مصوبات جلوگیری کرده و وظیفه قانونی خود را که

همانا حفظ حریم شرع، قانون اساسی و حقوق بنیادین مندرج در آن است، به نیکی انجام داده است.

(1) نهج البلاغه، حکمت 437.

(2) «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» آیه 25 سوره مبارکه حدید.

(3) «وَالْعَدْلُ أَسَاسٌ بِهٖ قِوَامُ الْعَالَمِ» بحارالانوار، ج 78، ص 83.

(4) «مَاعُمِّرَتِ الْبُلْدَانُ بِمِثْلِ الْعَدْلِ» غررالحکم، ص 407.

(5) اصل اول قانون اساسی: «حکومت ایران جمهوری اسلامی است که ملت ایران، بر اساس اعتقاد دیرینه اش به حکومت حق و عدل قرآن، در پی انقلاب پیروزمند خود به رهبری مرجع عالیقدر تقلید آیت‌الله العظمی امام خمینی، در همه پرسی دهم و یازدهم فروردین ماه یکهزار و سیصد و پنجاه و هشت هجری شمسی برابر با اول و دوم جمادی الاولی سال یکهزار و سیصد و نود و نه هجری قمری با اکثریت 2/98 درصد کلیه کسانی که حق رأی داشتند، به آن رأی مثبت داد.»

(6) اصل سوم قانون اساسی: «دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد: 1- ... 9- رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه های مادی و معنوی. ...»

(7) امام خمینی اصل برابری انسانها در خلقت و در برابر قوانین را از اصول مهم و حایز اهمیت دانسته و معتقد بود: «با هر چیزی که برابری را در جامعه بر هم می زند و امتیازات پوچ و بی محتوا را در جامعه حاکم می سازد باید مبارزه کرد.» صحیفه امام، ج 5، ص 388.

(8) مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در خصوص نقش عدالت در حاکمیت معتقدند: «در نظام اسلامی، عدالت مبنای همه تصمیم‌گیری های اجرایی است و همه مسئولان نظام، از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی تا مسئولان بخش های مختلف اجرایی، به خصوص رده های سیاست‌گذاری و کارشناسی و تا قضات و اجزای دستگاه قضایی، باید به جد و جهد و با همه اخلاص، در صدد اجرای عدالت در جامعه باشند. امروز در جامعه ما، برترین گام در راه استقرار عدل، رفع محرومیت از طبقات محروم و تهی دست و کم درآمد است.» پیام مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) به مناسبت دومین سالگرد ارتحال امام خمینی(ره) 13/03/1370.

همچنین ایشان اجرای عدالت، را نه صرفا امری اجتماعی بلکه مقدمه ای مهم برای پاکیزگی و تعالی روحی انسان می داند: «عدالت، در جامعه و نیز حکومت اسلامی در میان اجتماعات بشری هم، با اینکه هدف بزرگی محسوب می شود، خود آن یک مقدمه برای تعالی و رشد انسان است که در تزکیه آدمی نهفته است.» سخنرانی رهبری با اقتشار مختلف مردم مورخ 01/08/1370:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2505>

(9) «عطف به نامه شماره 364/95845 مورخ 1397/11/06 و پیرو نامه شماره 97/102/8425 مورخ 1397/11/10، طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی مصوب جلسه مورخ سیم دی ماه یکهزار و سیصد و نود و هفت مجلس شورای اسلامی در جلسات متعدد شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت که به شرح زیر اعلام نظر می‌گردد:

1- ...

1-7- در بند (الف) ماده 13 واگذاری تعیین نحوه محاسبه حق بیمه، معافیت های بیمه ای و مفاصاحساب به آئین نامه هیأت وزیران بدون اینکه ضوابط آن معلوم باشد مغایر اصل 85 قانون اساسی شناخته شد و از حیث عدم شمول مؤسسات حوزوی دارای مجوز از شورای عالی، تبعیض ناروا شناخته شد و مغایر بند (9) اصل سوم قانون اساسی است.»

بند (الف) ماده 13 طرح حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی مورد ایراد شورای نگهبان: « ماده 13- به منظور تقویت تحقیق و توسعه، مشوق های بیمه ای، مالیاتی و ارتقای علمی به صورت زیر اعمال می گردد:

الف- برای تشویق بیمه ای فعالیت های تحقیق و توسعه، نحوه محاسبه حق بیمه، معافیت های بیمه ای و مفاصاحساب کلیه قراردادهای تحقیقاتی و پژوهشی با دانشگاه ها یا مراکز علمی و پژوهشی دارای مجوز قطعی از وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، طبق آیین نامه ای خواهد بود که مشترکاً توسط وزارتخانه های تعاون، کار و رفاه اجتماعی، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری سازمان های برنامه و بودجه کشور و تأمین اجتماعی ظرف مدت سه ماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون تهیه می شود و به تصویب هیأت وزیران می رسد.»

(10) «عطف به نامه شماره 532/22418 مورخ 1394/04/02 و پیرو نامه شماره 94/102/1642 مورخ 1394/04/10، طرح استانی - شهرستانی شدن حوزه های انتخابیه انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب جلسه مورخ سی و یکم خرداد ماه یکهزار و سیصد و نود و چهار مجلس شورای اسلامی در جلسه مورخ 1394/04/10 شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت که نظر این شورا به شرح زیر اعلام می گردد:

1- ...

4- ماده 11، علاوه بر اینکه نسبت به حق رأی مردم در مرحله اول تبعیض ناروا محسوب می شود و مغایر بند 9 اصل سوم قانون اساسی است، اطلاق آن از این جهت که شامل مواردی می شود که اتکاء به آراء عمومی مصداق نمی یابد، مغایر اصل 6 قانون اساسی نیز می باشد.»

ماده 11 طرح مزبور مورد ایراد شورای نگهبان: «انتخابات میان دوره ای مجلس شورای اسلامی یک مرحله ای است و هر نامزد صرفاً چنان چه در حوزه انتخابیه محل ثبت نام واجد اکثریت نسبی آراء گردد به مجلس شورای اسلامی راه می یابد.»

انتهای پیام/